

Lausunto

18.06.2026

Asia: VN/24190/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi rikoslain 12 ja 25 luvun muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kun lakimuutoksen ehdotetaan tulevan voimaan ensi vuoden alussa, on otettava huomioon muutama aikatauluun ja ilmiöntunnistusvalmiuteen ja raportointialttiuteen liittyvä erityishuomio. Valmista oikeuskäytäntöä ei ole. Ollaan uuden edessä niin tuomioistuimet kuin mahdolliset vaikuttamiskohteetkin.

Tiedustelussa ei naamioita ole riisuttu vuonna 2022, eikä informaatiovaikuttamista sitä ennen otettu ihan vakavana uhkana esimerkiksi kaikilla hallinnon aloilla. Informaatiovaikuttamisen kriminalisointi voi estää vieraiden valtioiden tiedustelupalvelun hyötyvän toiminnastaan sekä vahvistaa suomalaisen päätöksenteon legitimiyyttä vain kriminalisointia edeltäneen ajan käytännekulttuurin tehokkaan retrospektion ja sisäistettyjen uudelleenohjeistusten kautta uuteen varautumisen lisäksi.

Median tätä lakiehdotusta käsittelevissä ensiotsikoissa puhutaan vahingollisesta informaatiovaikuttamisesta hieman vähättelevän kansanomaisesti esimerkiksi vain "trollaamisena" (<https://demokraatti.fi/trollaus-ja-pakolaisvakoilu-vihdoinkin-kuriin-lakiesitys-lahti-liikkeelle>). Informaatiovaikuttaminen kuitenkin voi olla pelkkää somepropagandaa vakavampaa.

Kyse voi olla täysin vakavasti otettavan tahon asiallisesta hyvän tavan mukaisesta ei-julkisesta lobbaamisesta suoraan tai luotettavien välikanavien kautta näennäisesti hyväntahtoisin tai erittäin kannatettavinkin peiteaikoin. Tällaisen toiminnan tunnistaminen kriminalisoinnin alettua on monin tavoin ongelmallisempaa kuin trollaamisen, jonka kohdalla tekninen jäljittäminen lienee suurin haaste.

Ns. keskinäisriippuvuususkon ajan jälkeenkin voivat ainakin suomalaiset tähän asti laillisesti ja huomaamatta toimineet vaikuttajat pääosin jatkaa toimintaansa edelleen, huomaamatta ja laillisten ja luotettavien kirjoissa. Rangaistussäännös, jolla säädetään rangaistavaksi vahingollinen informaatiovaikuttaminen, edellyttää toimiakseen, että mahdolliset informaatiovaikuttamisen kohteet tunnistavat vahingollisen vaikuttamiskuvion ja autoritaarisesti johdetun vieraan valtion käyttämät suomalaiset tai Suomessa asuvat agentit, ja ovat myös valmiit toimimaan vastuullisesti sidosryhmäsuhteittensa tms. imagoriskeistä huolimatta.

Ulkopoliittisen instituutin tutkimus 'Venäjän laaja-alainen vaikuttaminen Suomeen 2000-luvulla: Pehmeästi pedattu mutta kova nukkua' jäi hieman ohueksi konkretian osalta, koska tutkijoiden käytössä ei ollut juurikaan luottamuksellista aineistoa Yleisradion Novostin kokemaa vaikutusyritystä lukuun ottamatta. Yle ei taipunut painostukseen, mutta poisti Kremlille epämieluisan sanan sota ja muutti sen kertaluontoisesti erikoisoperaatioksi varmistaakseen toimittajansa tilannekohtaisen turvallisuuden. Vaikuttamisyritys oli tuossa tapauksessa selvä ja tunnistettava. Aina näin ei ole, eikä myöskään vaikuttamisen onnistuminen tule aina julki. Kumpaakaan ei aina ole helppo tunnistaa ulkopuolelta, ei edes kohteen itsensä arvioimana.

Varsinkin ei-sataprosenttisesti todennäköisten vaikuttamisepäilyjen ilmetessä yksittäisen organisaation sisällä ruohonjuuritasolla voi lisäksi nousta esiin monenlaisia raportointialttiutta heikentäviä ja viivyttäviä tekijöitä, esimerkiksi työsuhteasioihin ja toimintakulttuuriin liittyviä yleisen julkisuushaittapelon lisäksi. Myös jopa paikallisen sopimisen malli on osoittautunut ennen lakiuudistusta mahdolliseksi kannustimeksi käsitellä potentiaalinen vieraan vallan tiedustelua hyödyttävä vaikuttamisilmiö organisaationsisäisenä ja pimittää tapaus julkisuudelta.

Tämän tyyppisiä asioita on pohdittu perinpohjaisesti eräässä äskettäin julkaistussa tapaustutkimuksessa. Siinä käsitellään suuressa virastossa dokumenttien mukaan keväällä 2009 nimellisesti virkamieslain nojalla tehtyä pääjohtajan ja henkilöstölakimiehen allekirjoittamaa selvästi venäjämielistä "russofobisen historiankirjoituksen" kriminalisoivaa sanktiopäätöstä ja sen taustamotiivia suhteessa Venäjän historiakomission tuolloiseen pyrkimykseen vaikuttaa naapurimaihinsa. Sofi Oksasen kirjanjulkistusta kommentoineen historiallisen faktan kirjoittaminen virastonsisäiselle keskustelufoorumille johti ennakkotapausluonteiseen kirjoituskieltoon, sensuuriin ja jopa irtisanomiseen.

Vaikka irtisanominen peruttiin pianikin, itse diarioitua sensuuripäätöstä venäjämielisine perusteluineen ei ilmeisesti vieläkään ole kumottu, mikä on hämmästyttävää. Tutkielma herättääkin erityisesti kysymyksen, olisiko "russofobisen historiankirjoituksen" kieltävä paikallinen viranomaispäätös ollut jonkinlainen keihäänkärkihanke laajenevan oikeuskäytännön luomisessa Venäjän naapurimaahan.

Työyhteisössä tiiviisti seurattu puolen vuoden sananvapausvääntö on aikoinaan pimitetty julkisuudelta ko. merkittävän valtionviraston maineen varjelemiseksi. Se voitaneen kuitenkin jo nyt

kirjata lähihistorianhallinnan aikakirjoihin yhtenä tuon kauden kuriositeettina venäjämielisestä lobbausvaikuttamisesta, jonka kotoperäisyyden asteesta on jäänyt varteenotettava epäily.

Ulkoisen vaikuttamisen osuutta tuohon jälki-yya-henkiseen virastopäätökseen ei siis ole voitu sulkea pois maallikkokompetenssilla varsinkaan, kun virastossa tiedetään olleen hajakannatusta myös dosentti Bäckmanin aatteille, ja äskettäin on paljastunut joidenkin talon tuolloisten SV-ystävyyseuralaisten vaikuttavan nykyisin putinistisessa Kallio–Vallilan osastossa. Useillakin yksittäisillä hyvämaineisilla vaikuttajilla olisi voinut olla puhtaasti suomalainen tai osin vierasperäisesti 'kultivoitunut' toistaiseksi täysin laillinen motiivi edistää Venäjän historiakomission näkemyksiä Suomen laintulkinnassa.

Case-raportti on 140-sivuinen ja luettavissa osoitteessa https://restingcase.eu/wp-content/uploads/2026/04/Russofobisen-historiankirjoituksen-kriminalisoiva-viranomaispaatos-virkamieslakia-sovellettaessa-29.4.2009_Venajan-laaja-alaista-vaikuttamista-vai-ei-1.pdf

Savolainen Olavi
Restingcase Reviews Suomi - kansalaiskontribuutitoimija